

ZÁCHRANÁŘ

ROČNÍK XXII

ZÁŘÍ 1985

LISTOVKA HBZS č. 9

25 rokov HBZS Prievidza

Ubehlo 25 rokov odvtedy, ako bola zriadená Hlavná banská záchranná stanica Prievidza. S jej vznikom súvisí organizovanie záchranej služby v banských závodoch na Slovensku podľa zásad stanovených pre jednotný celoštátny systém banskej záchranej služby obsiahnutých najmä v nariadeniach z roku 1947 a 1957. Banská záchranná služba na Slovensku sa začala formovať do dnešnej podoby po roku 1957 a hlavne od ustanovenia HBZS v roku 1960. Stručným pohľadom do blízkej minulosti chceme poukázať na to, aká bola cesta HBZS za uplynulé štvrtstoročie a aké úlohy ju čakajú v najbližších rokoch jej pôsobenia.

POČIATKY

V čase keď sa začínala zriaďovať organizovaná banská záchranná služba na baniach začiatkom 20. storočia, na Slovensku banský sektor tvorilo ťažné baníctvo. Priemyselná ťažba uhlia sa začala až začiat-

kom druhého desaťročia v Handlovej. Preto i prvé kroky ku vytvoreniu základných predpokladov účinnej banskej záchranej služby, t.j. dýchacie prístroje na prenikanie do nedýchateľného prostredia a pracovníci vycvičení v ich používaní, objavili sa najprv v rudných baniach.

Častá príčina zásahu záchránarov v uhoľných baniach — samovznietenie uhlia — má obdobu i v rudných baniach pri dobývaní siřníkových rúd.

V rudnej bani v Smolníku sa vyskytovali koncom 19. a začiatkom 20. storočia požiare zo samovznietenia prachovej pyritovej rudy, ktoré ohrozovali prevádzku do takej miery, že vedenie bane, aby mohlo čeliť tomuto nebezpečeniu, zakúpilo kyslíkové dýchacie prístroje a vycvičilo ľudí v ich používaní. Boli to kyslíkové izolačné prístroje s vyvíjačom kyslíka firmy O. Neupert, Viedeň. Prístroje používali hliadky pri vyhľadávaní, kontrole i likvidácii nebezpečných miest samovznietenia.

Podobnú potrebu i riešenie

NOVÝ VÝJEZDOVÝ AUTOBUS HBZS PRIEVIDZA VE VSTUPNÍM AREÁLU STANICE.

vyvolali výrony plynov (CO_2 , H_2S) v bani v Železníku.

Tieto počiatky používania dýchacej techniky vyústili do systematicky udržiavanej banskej záchranej služby v bani. Keď pominulo akútne nebezpečenie ohrozenia bane, zanikli i tieto prvé zárodky záchranej služby. Podobná situácia bola i vo viacerých ďalších rudných baniach.

Uhoľné baníctvo v prvých štyroch desaťročiach 20. storočia na Slovensku reprezentovali len Handlovské uhoľné bane. Toto ložisko hnedého uhlia je značne náchylné na samovznietenie a má výskyt metánu. Preto už na začiatku rozvinutia ťažby sa tu zrodila roku 1917 záchranná stanica a odvtedy bola sústavne udržiavaná. Prvé dýchacie prístroje, ktorými bola vybavená, boli prístroje Dräger 1910/11. Tieto boli postupne doplnené, resp. nahradené novšími typmi (Dräger 1924 a BG-160 A) až do zavedenia dýchacích prístrojov našej výroby.

Prvé nariadenie o organizovaní banskej záchranej služby — po oslobodení, vyhláška č. 168 zo dňa 10. 2. 1947 ministerstva priemyslu v Praze neovlivnilo podstatne stav v slovenských banských závodoch. Táto vyhláška nariaďovala zriadiť záchranné stanice v banských závodoch, ale umožňovala najmä

pre rudné bane značné výnimky.

Podstatný obrat nastal po vydaní príkazu ministra palív č. 9 zo dňa 26. 2. 1957, ktorý v rámci reorganizácie banskej záchranej služby nariaďoval tiež stálu pohotovostnú službu záchránarov na Ústrednej banskej záchranej stanici v Handlovej.

ZRIADENIE ÚBZS

Na Slovensku v tom čase bol rozsah banskej činnosti väčší v rudných než v uhoľných baniach. Intenzívna výstavba nových ťažobných kapacít v uhoľných ložiskách a vyšší stupeň rizika i väčší predpoklad záchranej služby viedli k tomu, že ťažiskom novobudovanej záchranej služby sa stali uhoľné bane.

Na príkaz ministra palív č. 9 naväzoval príkaz povereníka miestnych palív a naftového priemyslu v Prievidzi (PMPaNP) č. 8 zo dňa 30. mája 1957, ktorým podrobne stanovil úlohy na reorganizovanie a dobudovanie záchranej služby v uhoľných baniach. Prvoradonú úlohou bolo zriadiť Ústrednú banskú záchrannú stanicu so sídlom v Handlovej, ktorá by ako najvyšší riadiaci, kontrolný i výkonný orgán zaisťovala a koordinovala všetky detailné

Pokračovanie na strane 4

Keď 150 účastníkov Lánskej akcie, ktorí se s novou horníckou generáciou sešli dňa 5. července 1985 na výstavišti Černá hůlka v Ostravě a kteří obdrželi pamětní medaile z rukou Josefa orčáka, člena předsednictva ÚV KSČ a předsedy vlády ČSR ve oúciho straničkou a vládní delegaci na tomto setkání, byli rovněž va pracovníci Hlavní báňské záchranné stanice v Ostravě, záchranní Jan Daněk a Jaroslav Semecký.

Foto B. OLŠER

SETKÁNÍM GENERACÍ LZE NAZVAT TENTO ZÁBĚR Z HLAVNÍHO MĚSTA MONGOLSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY ULÁNBÁTARU, KDE SE VEDLE LÁMAISTICKÉ PAGODY A TRADIČNÍ JURTY TÝČÍ BUDOVY MODERNÍ BYTOVÉ VÝSTAVBY.

Z REVUE OBCHODU

6. ZASEDÁNÍ V MONGOLSKU

Ve dnech od 3. do 6. září 1985 se nedaleko města Nalajch v Mongolské lidové republice konalo v pořadí již šesté zasedání představitelů báňských záchranných služeb států, které jsou signatáři mnohostranné mezvládní Dohody o spolupráci v oblasti báňské záchranné služby při likvidaci složitých důlních nehod, podepsané v Moskvě dne 17. prosince 1979.

Zasedání v Mongolsku se zúčastnili specialisté většiny států zúčastněných v dohodě, a to z Československé socialistické republiky, Německé demokratické republiky, Maďarské lidové republiky, Mongolské lidové republiky, Polské lidové republiky a Svazu sovětských socialistických republik.

Jedním z hlavních úkolů tohoto zasedání bylo schválení plánu spolupráce v oblasti báňské záchranné služby zúčastněných států na období let 1986 až 1990.

Delegace si navzájem vyměnily informace o nejnovějších zkušenostech z oblasti báňského záchranního státního a posoudily otázky další spolupráce při vedení záchranných prací při likvidaci závažných důlních nehod.

Na zasedání, které probíhalo v duchu porozumění a v přátelském ovzduší, kterému přispěla rebyvalá péče pohostinných organizátorů, byla rovněž zhodnocena pětiletá činnost plynoucí z dohody. Závěrečně hodnocení tohoto prvního kulatého výročí budeme ještě v Záchranní komentovat.

Důležitými body jednání byla i závěrečná posuzování tak

závažných normativních dokumentů, jakými jsou např. předběžné návrhy norem technických požadavků a metodik zkoušení pracovních dýchacích přístrojů a sebezáchranných přístrojů s tlakovým kyslíkem. Hlavních částí jednání se zúčastnil náměstek ministra paliv a energetiky MoLR soudruh Ž. Sosor a čelní představitel města Nalajch.

Toto hornické město vzdálené asi 40 km od hlavního města Mongolska Ulánbátaru je centrem podzemního dobývání uhlí a je rovněž střediskem mongolské báňské záchranné služby. Ta je zde organizována jako polovojenská jednotka prakticky téměř přesně podle vzoru VGŠC v uhelném průmyslu SSSR. Také vybavení přístrojů a ostatní zásahovou technikou poskytli mongolským soudruhům sovětská záchranní.

O překrásném prostředí v této pro nás poněkud exotické krajině budeme mít jistě možnost poněkud více napsat i na stránkách naší listovky. Zatím alespoň musíme konstatovat, že jsme se zde setkali s dobrosděnými, skromnými a otevřenými přáteli naší vlasti, se soudruhy patřícími do široké hornické a záchranné rodiny.

S našimi mongolskými přáteli budeme mít možnost porozprávět za rok, kdy od 13. října 1986 se uskuteční v Ostravě další, tedy již sedmé setkání představitelů báňských záchranných služeb států, které jsou signatáři této ve světě ojedinělé dohody.

P. FASTER, HBZS Ostrava

NAŠI VYZNAMENANÍ

Mezi mnoha horníky, kteří si svou obětavou prací zasloužili vysoká ocenění naší společnosti, jsou samozřejmě i báňští záchranníci. Mezi několika desítkami oceněných čestným odznakem federálního ministra paliv a energetiky jsou i naši kolegové z báňských záchranných stanic v ostravsko-karvinském revíru.

Jim i všem ostatním vyznamenaným blahopřejeme.

Čestný odznak federálního ministra paliv a energetiky

VZORNÝ ZÁCHRANÁŘ I. stupně obdrželi:

V. DOBROVODSKÝ (ZBZS Důl 9. květen), J. HALKOCI (HBZS Ostrava), ing. E. KOLARZ (ZBZS Důl Prez. Gottwald), H. KOPELEC (ZBZS Důl Ostrava 2), R. MATUSZEK (ZBZS Důl ČSA hl. z.), A. MIKETA (ZBZS Důl 1. máj 3), J. SOPČÁK (ZBZS Důl A. Zápotocký), T. SPRATEK (ZBZS Důl 1. máj 2), J. TEKIELA (HBZS Ostrava), MUDr. O. ZMUDA (HBZS Ostrava).

Čestný odznak federálního ministra paliv a energetiky

VZORNÝ ZÁCHRANÁŘ II. stupně obdrželi:

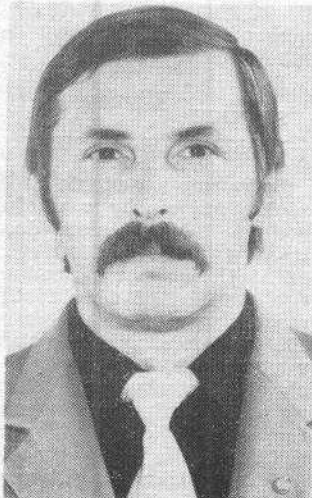
J. BAUER (ZBZS Důl Hlubina 2), S. BĚČÁK (Koks. J. Šverma), V. DOHNAL (ZBZS Důl 1. máj 1), J. DOSPIVA (ZBZS Důl Vítězný únor 1), S. DRONG, in memoriam (ZBZS Důl 1. máj 3), M. FIKÁČEK (ZBZS Důl Doubrava), ing. J. HEJL (ZBZS Důl ČSM jih), Z. HEJTMÁNEK (ZBZS Důl 1. máj 1), V. HOLINKA (ZBZS Důl Dukla), M. HRUZÍK (ZBZS Důl J. Šverma), Z. CHLEBÍK (ZBZS Důl 9. květen), J. CHMIEL (ZBZS Důl ČSM sever), J. CHOLEVÍK (ZBZS Důl Doubrava), J. KOLARÍK (ZBZS Důl 1. máj 1), ing. S. MAREK (ZBZS Důl Staříč 2), A. MERTA (ZBZS Důl J. Fučík 3), A. MAZUR (ZBZS Důl J. Šverma), J. MLÝNEK (HBZS Ostrava), E. MOJ (ZBZS Důl Dukla), J. MUNDIER (ZBZS Důl Hlubina 1), V. PĚLUCHA (ZBZS Důl Staříč 3), F. PIFKA (ZBZS Důl 9. květen), ing. V. SLANIČKA (ZBZS Důl Hlubina 2), K. SLÍPEK (ZBZS Důl J. Fučík 1), R. ŠPINAR (ZBZS Důl Doubrava), H. THRUL (ZBZS Důl J. Šverma), J. VIDLÁK (ZBZS Důl Hlubina 1), J. VRBA (ZBZS Důl ČSA hl. z.), J. WARCHOLEK (ZBZS Důl ČSM sever).

Čestný odznak federálního ministra paliv a energetiky

VZORNÝ ZÁCHRANÁŘ III. stupně obdrželi:

J. BARTEČEK (HBZS Ostrava), D. BAUER (ZBZS Důl 1. máj 3), M. BÍLÝ (ZBZS Důl Prez. Gottwald), J. BRUSKA (ZBZS Důl ČSA hl. z.), J. BUDZINSKI (ZBZS Důl ČSA hl. z.), F. FAJT (ZBZS Důl Ostrava 1), L. FOLTÝN (ZBZS Důl Staříč 2), E. FRANCUZ (ZBZS Důl ČSA hl. z.), L. HANUS (ZBZS Důl 1. máj 2), J. JANEK (HBZS Ostrava), ing. S. JANSZTA (VOKD 21), J. JOSIEK (ZBZS Důl ČSM jih), R. JURÁŠEK (ZBZS Důl Ostrava 1), J. KUŘIL (ZBZS Důl Rudý říjen), V. KLIM (ZBZS Důl Staříč 3), V. KOLORZ (ZBZS Důl J. Fučík 1), V. KORBÁŘ (ZBZS Důl J. Fučík 3), V. KRÓL (ZBZS Důl J. Fučík 5), R. KOUKOL (ZBZS Důl Rudý říjen), F. LÖRINC (ZBZS Důl Paskov), M. MALIŠ (ZBZS Důl J. Fučík 5), K. MALÝ (HBZS Ostrava), J. MIKULENKA (ZBZS Důl Paskov), J. MYNARZ (ZBZS Důl 1. máj 3), P. NEDOMA (HBZS Ostrava), E. NOWAK (ZBZS Důl 9. květen), ing. O. OSINA (ZBZS Důl Paskov), V. PAVLIŇÁK (ZBZS Důl Vítězný únor 2), P. PETŘKOVSKÝ (ZBZS Důl Prez. Gottwald), I. PEJČOCH (HBZS Ostrava), ing. K. POLACH (VOKI 21), S. RUTAR (ZBZS Důl Rudý říjen), K. RYBA (ZBZS Důl ČSA hl. z.), J. SASIN (ZBZS Důl Prez. Gottwald), J. SKOUMAL (HBZS Ostrava), P. SLÍVA (ZBZS Důl Rudý říjen), J. SPÁČIL (ZBZS Důl Vítězný únor 1), K. STRÁDALA (ZBZS Důl J. Fučík 3), ing. J. SU CHÁNEK (OKD koncern — GR), J. ŠREMER (ZBZS Důl Vítězný únor 2), E. TKÁČ (ZBZS Důl Paskov), L. VARŠO (ZBZS Důl 1. máj 2), M. VICENÍK (ZBZS Důl A. Zápotocký), J. ZÁVALSKÝ (ZBZS Důl Ostrava 2), L. ŽUFÁNEK (ZBZS Důl Staříč 3).

NEZAPOMENE ME

Jiří VANĚK

9. 8. 1942 + 11. 8. 1985

Dne 11. srpna 1985 došlo v závodě 1 Dolu 1. máj v Karvině při obnově uzavírací hráze likvidovaného porubu ve 37. sloji k výbuchu v uzavřené oblasti. Tlaková vlna zasáhla důlní díla, v nichž se nacházeli záchranáři povolání k zásahu na dotěšňovacích pracích.

Z 35 záchranářů, kteří se nacházeli v oblasti postižené nehodou, bylo zraněno třiatdvacet záchranářů. Sedm z nich bylo pro vážnější zranění ponecháno v nemocničním ošetření.

Dva záchranáři, Jiří Vaněk, velitel pohotovostního oddílu Hlavní báňské záchranné stanice v Ostravě, a Stanislav Drong, záchranář Závodní báňské záchranné stanice ze závodu 3 Dolu 1. máj, svým zraněním podleli na místě nehody.

Ztratili jsme dva vynikající kamarády, obětavé a zkušené záchranáře, kteří padli na poli práce při plnění svých povinností. Jejich památka zůstane stále v našich srdcích.

ZÁCHRANÁŘI OKR

Stanislav DRONG

23. 2. 1949 + 11. 8. 1985

Používání lan v horolezectví a průmyslové praxi pro zajišťování osob proti pádu, evakuaci zraněných, případně pro slaňování bylo vždy spojeno s řešením otázky ochrany tohoto prostředku, sportovního náčiní nebo — v případě průmyslového lezectví — pracovní pomůcky proti nežádoucím mechanickým, tepelným a chemickým vlivům. Důvodem je skutečnost, že každé lano je při používání namáháno přirozenou cestou způsobem, adekvátním použití a prostředí, ve kterém se činnost s ním provádí.

Ponecháme stranou namáhání lana na tah, ohyb a další, vznikající jeho normální práci při sportovním nebo průmyslovém lezení, pro něž je konec konců konstruováno a vyrobeno. V současné době, kdy jsme svědky pronikavého rozvoje používání horolezeckých prostředků a pomůcek nebo speciální techniky průmyslového lezectví v nejrůznějších oborech národního hospodářství, při likvidaci nehod a mimořádných událostí v dolech i v povrchových provozech a v dalších rizikových činnostech, je velmi aktuální potřeba takových lan a lanových prostředků, které by svou konstrukcí a svými vlastnostmi garantovaly splnění vysokých nároků mimo jiné i z hlediska tepelné odolnosti a odolnosti proti nejrůznějším chemikáliím.

V nedávno minulé době bylo v podstatě jediným druhem lana používaného v průmyslu lano konopné, které je samo o sobě potenciálně velmi nebezpečné zejména proto, že je vyrobeno z organického materiálu, podléhajícího nekontrolovatelnému hnilobnému procesu především uvnitř průřezu lana. Řada smrtelných úrazů, kdy vizuální kontrola uživatele před zahájením práce neodhalila

špatný stav lana (a ani ho odhalit nemohla) jsou toho důkazem.

Jediným pozitivním argumentem, proč jsou někde tato lana dosud používána, je jejich poněkud vyšší tepelná odolnost proti lanům polyamidovým. To je významné zejména v situacích, kdy nelze vyloučit styk s

Zahraniční informace uvádějí, že existuje vhodný materiál odolný proti působení vysoké teploty s vysokou chemickou stálostí. Nazývá se Refrasil a uchovává si dlouhodobou funkční schopnost při teplotách až 1 000 °C. Krátkodobě vydrží i teploty vyšší. Tavit se začíná teprve při 1 700 °C.

Tepelná odolnost lan

otevřeným ohněm nebo tam, kde je možno očekávat teploty vyšší než 200 až 220 °C (což je hranice tepelné odolnosti polyamidových lan). Nicméně by konopná lana neměla být z bezpečnostních důvodů pro zajišťování osob používána. Čím dříve kompetentní instituce tento zákaz vydají, tím intenzivněji se výrobci bezpečnostních prostředků proti pádu osob z výšek budou muset zabývat otázkou tepelné odolnosti polyamidových lan.

V současné době je známa řada způsobů a možností zvyšování tepelné odolnosti, např. výše uvedených polyamidových lan impregnací, spreji atp. Všechny tyto způsoby však mají společnou nevýhodu. Je jí jednak malá trvanlivost provedeního nástřiku nebo impregnace, jednak možnost jejich odstranění třením lana o karabinu či konstrukci. Zdá se tedy, že tato cesta k trvalé odolnosti lan proti teplu nevede.

Složitější způsob zvýšení odolnosti je použití vláken, majících vysokou tepelnou, popř. chemickou odolnost danou přímo materiálem, z něhož je lano vyrobeno. Otázkou je, zda takovýto materiál existuje a zda z něj lze vyrobit lana potřebné délky a průměru tak, aby splňovala i požadavky na pevnost, odolnost proti otěru a další.

vidající nejrůznějším požadavkům zvýšené tepelné odolnosti.

Původně se Refrasil používal pro tepelné izolace v plynových turbínách. V poslední době pak sehraává důležitou roli v kosmickém programu západoevropských zemí, při výstavbě a provozu jaderných elektráren a slouží v dalších technických zařízeních s vysokou provozní teplotou.

Firma Chemical & Insulating Co. Ltd. úzce spolupracuje se zákazníky z energetiky, hutí, oceláren, kosmického a leteckého průmyslu, petrochemie a z dalších odvětví.

Naskytá se otázka, zda právě tento materiál by nemohl být klíčem k dosažení potřebné tepelné odolnosti lan pro průmyslové lezce. Možná, že odpověď bude známa již v nejbližší době.

Ing. E. RUCKÝ, HBZS Ostrava

25 rokov HBZS Prievidza

Pokračovanie ze strany 1

úlohy pri budovaní záchranej služby v banských závodoch na Slovensku a ich zaradenie do jednotného celoštátneho systému.

ÚBZS v Handlovej bola zriadená už v júli 1957 a stála pohotovostná služba začala pôsobiť od 2. 9. 1957. ÚBZS bola zriadená bez väčšej prípravy, umiestnená bola v provizóriách, preto počiatky jej činnosti boli spojené s mnohými ťažkosťami. Jej úlohy však boli náročné, pretože bolo treba od základu vybudovať veľký počet závodných banských záchranných staníc na rozsiahlom území. To znamenalo predovšetkým vyškoliť a vycvičiť pre nové stanice vyše 500 nových záchranárov, vedúcich a mechanikov a tiež zabezpečiť základné technické vybavenie, hlavne dýchaciu techniku.

Druhou úlohou bolo personálne i materiálno-technicky dobudovať ÚBZS tak, aby v krátkom čase mohla z nej byť vytvorená hlavná banská záchranná stanica. Výstavba novej HBZS so sídlom v Prievidzi bola nariadená už spomínaným príkazom poverenika č. 8.

ZRIADENIE HBZS

Za obdobie rokov 1957—1959 boli obe hlavné úlohy splnené a dňom 1. 1. 1960 bola zriadená Hlavná banská záchranná stanica s dočasným sídlom v Handlovej výmerom poverenika MPaNP č. 2146/59 za dňa 21. 12. 1959. Pri vzniku ÚBZS bolo v jej obvode pôsobnosti spolu 5 ZBZS, pri vzniku HBZS bolo už 19 ZBZS, 570 záchranárov a tretí rok už p. sobili stála pohotovostná služba záchranárov.

Výstavba nových objektov HBZS sa oneskorovala. Preto boli začiatky činnosti HBZS značne nedostatkami provizórnych priestorov a zariadení, čo neumožňovalo naplno rozvinúť činnosť vo všetkých oblastiach danej pracovnej náplne. Napriek tomu sa plánovite zveľaďovala záchranná služba v celom obvode i samotná HBZS.

Priaznivou okolnosťou pre toto budovateľské obdobie bola skutočnosť, že vo vedení HBZS boli pracovníci, ktorí získali bohaté skúsenosti zo svojej predchádzajúcej činnosti v banskej záchranej službe (v Ostrave, Moste, Jáchymove). Ich dobré osobné vzťahy, najmä s vedením HBZS Ostrava-Radvanice mali priaznivý odraz v dobrej spolupráci, ktorá sa najmä v prvých rokoch prejavovala v účinnej pomoci pri prekonávaní počiatkových ťažkostí.

DO PRIEVIDZI

V apríli roku 1963 sa prestavovala HBZS z Handlovej do nových objektov v Prievidzi, kde pôsobí dodnes. Po prestavovaní bolo nutné takmer všetky základné činnosti HBZS podstatne prispôsobiť na nové, priaznivejšie podmienky a naplno rozvinúť činnosť aj na tých úsekoch, pre ktoré v provizórnych podmienkach v Handlovej neboli možnosti.

Zriadilo a uviedlo sa do činnosti laboratórium, rozšírila sa servisná služba pre dýchaciu techniku, zriadil sa centrálny sklad náhradných súčiastok, rozšírila sa činnosť skupiny preventívnej ochrany, staré vozidlá sa nahradili novými atď. Spolu s personálnym doplnením boli takto vytvorené predpoklady pre to, aby HBZS mohla v celom rozsahu plniť všetky úlohy riadiaceho, kontrolného a výkonného orgánu banskej záchranej služby pre všetky banské závody na Slovensku.

Všetky nasledujúce roky činnosti HBZS charakterizovalo upevňovanie a zvyšovanie odbornej úrovne banskej záchranej služby v celom obvode pôsobnosti i samotnej HBZS.

V rokoch intenzívneho rozvoja výstavby a ťažby v podnikoch uhoľných a lignitových baní, t. j. v prvých rokoch pôsobenia ÚBZS a HBZS, javila sa zvýšená potreba aktívnej činnosti záchranej služby v uhoľných baniach, najmä v Novákoch a Handlovej. Zvýšená činnosť bola potrebná v oblasti likvidácie banských havárií, u ktorých výrazne prevládali zápary a endogénne ohne. Ďalšia oblasť činnosti, ešte dôležitejšia, bola oblasť preventívnej ochrany pre zamedzenie vzniku, resp. pohotovú likvidovanie zápar a ohňov. V tom čase hlavne na nováckom ložisku prevládalo ešte dobývanie stenovými porubmi v laviciach, pričom sa vytváralo veľa možností pre samovznietenie. Terajšie hlavné dobývacie metódy, stenovanie s rúbaním nadstropu, resp. medzistropu sa len začínali zavádzať.

V oblasti zásahovej činnosti išlo predovšetkým o zaujímanie nových zásad riadenia počínajúc uplatňovaním funkcie vedúceho likvidácie havárie až po systém práce čiat v bani a uplatňovaním nových pracovných metód i prostriedkov. Tieto veci, dnes úplne samozrejme, nebolo také jednoduché zaviesť do praxe proti tradičnému zvyknutým zvyklostiam a nedôvere voči novým metódam a pracovným postupom.

PRE PREVENCIU

Druhá ešte náročnejšia práca čakala pracovníkov HBZS v oblasti preventívnej najmä protipožiarnej ochrany. Zásahovú činnosť mohla HBZS ako priamy nadriadený i výkonný orgán účinnejšie ovplyvňovať a usmerňovať než prevenciu, ktorej ťažisko bolo v podnikoch a vyžadovala nemalé finančné, materiálové i personálne zdroje na realizáciu. Jednalo sa o postupné zavádzanie takých zariadení, ako požiarne vodovod, rozšírenie a vhodná aplikácia systému zaplavovania popolom, vyskúšanie a uplatňovanie nových hmôt pri ohňovzdorných a utesňovacích postrekoch, pri stavbe uzatváracích hrádzi ap. HBZS musela preukázať prispôbenosť a realizovateľnosť nových riešení. Preto v rokoch 1960 až 1965 pôsobilo na HBZS osem záchranárov z povolania, ktorí pracovali ako osobitná skupina preventívnej ochrany pri realizovaní uvádzaných zámerov v podnikoch v prevencii i pri zásahoch. Na HBZS bola vytvorená technická i materiálová základňa pre potreby práce tejto skupiny. Napr. výrobná mletého flu poskytovala v prvých rokoch materiál i pre HBZS Ostrava. Priekopnícka práca tejto skupiny bola úspešná, v podnikoch sa udomácnili nové preventívne opatrenia a pracovné metódy, vytvorili sa vlastné špecializované asanačné čaty, a tak po roku 1965 sa skupina záchranárov z povolania na HBZS zrušila a títo pracovníci i s technickým vybavením boli presunutí do uhoľných podnikov.

SPECIALIZÁCIA

V snahe vytvoriť z HBZS natrvalo všestranne účinný orgán nielen pre riešenie havárijných situácií, ale i v prevencii uskutočnila sa roku 1966 zmena vnútornej organizácie. Boli zrušené funkcie smenových technikov a vytvorené funkcie technikov-špecialistov s požiadavkou vyššej odbornej kvalifikácie. Títo okrem základných úloh technika-záchranára sú špecializovaní na jednotlivé oblasti protihavárijnej prevencie (vetranie, prašnosť, protipožiarne zabezpečenie). Sledovala sa tým snaha, aby práca HBZS mala vysokú profesionálnu úroveň a autoritu a mohla tak účinne pôsobiť na zlepšovanie protihavárijnej prevencie v podnikoch.

Správnosť ponímania činnosti HBZS ako účinného orgánu preventívnej ochrany potvrdili ďalšie roky, keď napriek stálemu zvyšovaniu objemu ťažby uhlia počet a závažnosť zásahov nenarastali a úspešne sa vyriešili neraz i veľmi zložité havárijne situácie vďaka materiálnej i

personálnej vybavenosti podnikov.

STANICE

V OBVODE PŮSOBNOSTI

Budovanie a riadenie banskej záchranej služby v uhoľných podnikoch v priamom dosahu HBZS (Handlová, Nováky, Cigeľ a Dolina) bolo jednoduchšie i účinnejšie než v rudných baniach. V prvých rokoch po roku 1957 boli zriadené nové stanice v podnikoch, kde predtým záchranná služba organizovaná nebola a bol obvod pomerne rozsiahly. Zahrňoval všetky rudné bane a magnezitové závody. Vzdialenosť niektorých nových závodných banských záchranných staníc bola i cez 200 km od HBZS. To sťažovalo priamy kontakt s nimi a možnosť sústavnejšie sledovať a ovplyvňovať činnosť týchto staníc.

Preto už na začiatku budovania novej organizácie boli zriadené v roku 1960 a 1961 pobočky ÚBZS v Rožňave a v Rudňanoch. Mali priamym kontaktom s blízkymi ZBZS na Spiši a v Gemeri zabezpečovať časť úloh HBZS, hlavne kontrolu dýchacích prístrojov a ich príslušenstva, pomoc pri vypracovávaní havárijných plánov, kontrolu a pomoc pri zabezpečovaní akcieschopnosti záchranných zborov. Súčasťou týchto pobočiek ÚBZS boli cvičné dymové komory, aby mohli plniť povinné cvičenia v dymnici i záchranári zo ZBZS vzdialených od HBZS. Tieto ÚBZS nemali záchranárov z povolania ani stálu pohotovostnú službu. Ich úloha bola dôležitá, pretože v prvých rokoch po vzniku nové ZBZS nemali ihneď všetko technické vybavenie (chýbali hlavne skúšačky dýchacích prístrojov), a preto vzájomná výpomoc bola nezbytná.

Neskôr, keď už boli všetky ZBZS dostatočne vybavené základným technickým zariadením a obsadené stálymi kvalifikovanými mechanikmi s ustáleným pravidelným režimom zabezpečovania úloh banskej záchranej služby, boli tieto pobočky v roku 1969 zrušené. Časť ich úloh naďalej zostala na ZBZS Rožňava a Rudňany. Najmä povinnosť udržiavať dymnicu a zabezpečovať v nej cvičenie záchranárov z blízkych závodov.

Obvod pôsobnosti HBZS Prievidza sa v roku 1965 rozšíril pričlenením záchranej služby podniku Jihomoravské lignitové doly, ktoré prešli pod hospodárske vedenie Združenia slovenských uhoľných baní v Prievidzi. Tu bola roku 1966 zriadená OBZS v Dubňanoch, ktorej podliehali 4 ZBZS podniku JLD Ho-

Pokračovanie na strane 5

donfn. OBZS zahájila činnosť v celom rozsahu svojej pôsobnosti v roku 1967 včítane stálej pohotovostnej služby 1 čaty záchranárov. Má obsadenie stálymi pracovníkmi — záchranármi z povolania. Do jej obvodu pôsobnosti bola začlenená roku 1980 tiež ZBZS nového podniku Výstavba uhoľných a lignitových baní v Holíči.

Ďalej sa obvod pôsobnosti rozšíril roku 1967 pričlenením novoutvorenej záchranej služby podniku Československé naftové doly Hodonín, kde sa v budovali 3 ZBZS. Od roku 1982 pripravovalo sa osamostatnenie záchranej služby naftového a plynárenského priemyslu a zriadenie novej Hlavnej banskej záchranej stanice. Nová HBZS bola zriadená roku 1984 v Malackách. Po jej úplnom materiálnom i personálnom dobudovaní budú ZBZS concernu Naftový a plynárenský priemysel vyňaté z obvodu pôsobnosti HBZS Prievidza ku koncu roku 1985.

V priebehu času od roku 1957, keď sa začali zriaďovať nové ZBZS, sa ich stav menil. Stanice vznikali i zanikali, tak ako si to vyžadovali potreby banskej prevádzky. Od roku 1957 do roku 1985 bolo v obvode HBZS Prievidza zriadených 37 ZBZS. Z nich bolo 12 zrušených v dôsledku ukončenia prevádzky, takže súčasný stav je 25. Na uhoľných a lignitových baniach je 9, v podnikoch rudných baní a magnezitových závodov 14 a v priemyslu nafty a plynu 2 ZBZS. Veľkosť staníc je rozdielna. Možno ich charakterizovať počtom dýchacích prístrojov (12 až 40 kusov) a počtom členov záchranného zboru (15 až 110 záchranárov).

PRÍSTROJOVÁ TECHNIKA

Vybavovanie záchranných staníc základným technickým vybavením, t. j. pracovnými dýchacími prístrojmi bolo v začiatkoch veľmi nepriaznivé. Prevážna väčšina staníc sa zriaďovala, resp. rozširovala v dobe, keď nebola ešte ustálená u nás výroba vyhovujúcich dýchacích prístrojov. Za pomerne krátku dobu bolo treba zriadiť pomerne veľký počet nových staníc.

Tieto okolnosti viedli k tomu, že prvé vybavenie staníc dýchacou technikou bolo veľmi pestré. V prvých rokoch boli na staniach i dýchacie prístroje E—246, E—146, CH—146, Au—dos MR—3, BG—160 A, sovietske RKK—2, CH—250 popri nových CH—255. Po zriadení HBZS roku 1960 sa postupne vyradujú všetky staršie typy a

nahrádzajú novými CH—255. Ale i tak ešte dva roky po vyradení typu CH—250 platila pre ne na Slovensku výnimka, než sa ich podarilo nahradiť novšími typmi CH—255. Najdlhšie zo starších typov zostali do roku 1966 v prevádzke prístroje BG—160 A.

Po roku 1972 sa začala výmena dýchacích prístrojov za nové BG—174. Harmonogram výmeny bol rozvrhnutý na 10, resp. 12 rokov. Okrem niekoľkých časových sklzov spôsobených devízovými ťažkosťami sa harmonogram plnil. V súčasnej dobe, až na niektoré malé stanice v rudných baniach, je vybavenie prístrojmi BG—174 ukončené.

ZBORY V OBVODE PÔSOBNOSTI

Členstvo záchranných zborov takmer výlučne tvoria dobrovoľní záchranári. Záchranári z povolania sú len technici a mechanici na HBZS Prievidza a OBZS Dubňany. Celkový počet na začiatku roku 1985 je 1 017 záchranárov.

V prvých rokoch po roku 1957 bolo potrebné za pomerne krátku dobu pripraviť veľký počet nových členov záchranných zborov pre zriaďovanie záchranej stanice. Pripravu nových členov vykonávala výlučne len ÚBZS, resp. HBZS Handlová, ktorá v tom čase mala len veľmi skromné vybavenie a neúplné personálne obsadenie. Preto bolo nutné využívať i mimoriadne formy prípravy. Pre prípravu nových záchranárov robili sa kurzy na ÚBZS Handlová, v závodoch a počas týždennej pohotovostnej služby. Pravidelné plánované kurzy pre nováčikov sa zaviedli až v Prievidzi.

V roku 1967 na HBZS v Prievidzi začali sa overovacie práce pre využívanie práce psychologického strediska Oborového riaditeľstva Slovenských uhoľných baní pri hodnotení psychickej spôsobilosti budúcich záchranárov. Po dvojročnom overovaní a výbere metód zaviedlo sa povinné psychologické vyšetrenie kandidátov. Vyšetrenie je zamerané na zistenie úrovne a účinnosti všeobecného vzdelania, úrovne intelektových schopností, osobnosti, psychomotorického tempa. Výsledky vyšetrenia dosiaľ výdatne pomáhajú vedeniu HBZS pri výbere a posudzovaní kandidátov. Po odsúhlasení všetkými OBÚ stalo sa psychologické vyšetrenie budúcich záchranárov povinným v celom obvode HBZS Prievidza.

Vedenie HBZS Prievidza v snahe zlepšiť zdravotnícku sta-

rostlivosť o záchranárov hľadalo a hľadá stále nové cesty. Snahu získať stáleho lekára špecialistu, ktorý by sa sústavne zaoberal otázkami a potrebami zdravotníckej starostlivosti o záchranárov sa nepodarilo realizovať. Záchranári sú pod zdravotnou kontrolou lekárov zo širokého okruhu, z čoho vyplýva i veľmi rozdielny, nejednotný postup pri hodnotení fyzickej spôsobilosti záchranára pre záchrannú službu. Aby sa zvýšila objektivnosť a dosiahla jednotnosť v posudzovaní zdravotnej spôsobilosti HBZS Prievidza pripravila návrh záväzných kritérií pre vyšetrovanie a posudzovanie zdravotnej spôsobilosti záchranárov, ktoré by mali byť záväznou normou pre lekárov.

Návrh pripravený lekármi-záchranármi z HBZS Ostrava a HBZS Prievidza bol postúpený na schválenie a oficiálne zavedenie na ministerstvo zdravotníctva SSR. Je predpoklad, že bude v dohľadnej dobe schválený a zavedený.

PERSPEKTÍVY

Uvedený veľmi stručný pohľad na činnosť HBZS Prievidza je zameraný viac na minulosť, ako to už pri výročniach býva. Novšie obdobie činnosti HBZS je charakteristické prehĺbovaním a zdokonaľovaním práce jak v zásahovej činnosti, ako i v prevencii. V súčasnej dobe prebiehajúca prístavba rozšíri objekty HBZS a umožní jej vykonávať i ďalšie nové úlohy.

V najbližšej dobe čakajú HBZS najmä tieto úlohy:

- Dokončiť vybavenie všetkých záchranných staníc prístrojmi BG—174 a prislúšenstvom.

- Po ukončení prístavby a adaptačných prác v objekte HBZS urobiť vnútornú reorganizáciu činnosti stanice.

- Dobudovať servisné stredisko pre banské analyzátory IREX po stránke materiálnej i personálnej tak, aby v celom rozsahu zabezpečovalo potreby baní v celom obvode pôsobnosti.

- Pripraviť špecializované čaty záchranárov v podnikoch B. Handlová, B. Cigeľ, B. Nováky pre obsluhu osobitných technických zariadení a zaradiť ich do systému pohotovostnej služby na HBZS.

- Doplniť technické vybavenie pre používanie kvapalného dusíka pri likvidovaní požiarov i v prevencii a prepracovať postupy pre jeho aplikáciu.

- Po zriadení Závodného ústavu národného zdravia pri GR—ULB rozpracovať systém osobitnej zdravotníckej starostlivosti o záchranárov a zaviesť jeho realizovanie postupne pre celý obvod pôsobnosti.

- Pokračovať v doterajšej spolupráci s podnikmi ULB na riešení progresívnych prvkov v aplikácii systému zaplavovania popolom (centrálne zaplavovacie stanice, nové typy plavených objektov apod.).

- Po adaptácii cvičných priestorov na HBZS a inštalovaní nových zariadení pre výcvik a testovanie záchranárov vypracovať systém ich používania.

Ing. Alojz PIKULÍK
HBZS Prievidza

PŮHOTOVOSTNÍ JEDNOTKA VE VÝJEZDOVÉM VOZIDLE HBZS PRIEVIDZA.

Zo zásahovej činnosti banskej záchranej služby na Slovensku

Systematická a organizovaná práca v banskej záchranej službe na Slovensku sa začala až po vytvorení Ústrednej banskej záchranej stanice v Handlovej v roku 1957, ale najmä v roku 1960 po vytvorení Hlavnej banskej záchranej stanice. Po tomto roku sa aj v zásahovej činnosti začali uplatňovať jednotné a celoštátne platné zásady pre riadenie zásahov. Súčasne sa začali v širšom merítku uplatňovať i nové prostriedky pre likvidáciu banských nehôd.

Dvadsaťpäťročné obdobie je vhodné tiež na malé zhodnotenie doterajšej zásahovej činnosti či už z pohľadu počtu zásahov, alebo ich závažnosti.

ROZBOR ZÁSAHOV PODĽA ICH POČTU

Zásahy v zmysle zásahového poriadku sa delia na havarijné a plánované.

Zvláštnou skupinou plánovaných zásahov sú zásahy po trhacích prácach veľkého rozsahu, pri ktorých nejde o havarijnú činnosť, ale o kontrolnú činnosť v nedýchateľnom prostredí. Pretože sa jedná o zvláštny druh zásahov a o ich veľký počet, pri hodnotení zásahovej činnosti ich vykazujeme samostatne.

Za 25 rokov činnosti HBZS Prievidza bolo v jej obvode spolu 900 havarijných a plánovaných zásahov, pri ktorých odpracovali banští záchranári 492 317 hodín.

Podiel jednotlivých koncernových podnikov na počte zásahov je nasledovný:

Baňa Handlová	37 %
Baňa Nováky	21 %
Baňa Cigeľ	12 %
Baňa Dolina	5 %
JD Hodonín	12 %
ULB SPOLU	88 %
Železorudné bane	8 %
Rudné bane	3 %
Slov. magnezit. závody	1 %
RB a MZ SPOLU	12 %

Celkový počet zásahov a odpracovaných hodín záchranármi (bez zásahov po trhacích prácach veľkého rozsahu) v obvode pôsobnosti HBZS Prievidza je uvedený v grafe č. 1.

Najviac zásahov bolo v koncernových podnikoch ULB Baňa Handlová, Nováky a Cigeľ — až 70 % z celkového počtu.

Na Bani Cigeľ, ako v novom ťažobnom podniku, začala intenzívnejšia ťažba až po roku 1965 a zásahová činnosť začala narastať až v roku 1968.

Vyššia četnosť zásahov v uvedených organizáciách zodpovedá i väčšiemu možnému ohrozeniu podzemia najmä z príčin zápar, požiarov, zaplynovania apod.

V neuholných baniach, kde ohrozenie typické pre uhoľné bane je podstatne nižšie, je úmerný k tomu aj počet zásahov.

Najväčší počet zásahov byl v rokoch 1963, 1970 a 1980. Vplyva to čiastočne i zo zvýšeného počtu zápar v týchto rokoch, ale hlavnou príčinou boli tri závažnejšie havárie — prievaly vód a bahnín v k. p. Baňa Cigeľ, Nováky a Hodonín a tri rozsiahlejšie požiare v Bani Handlová a Nováky, likvidácia ktorých bola náročnejšia na čas i počet záchranárov.

V grafe č. 1 vidieť, že počet zásahov i celkový počet odpracovaných hodín sa výraznejšie začal zvyšovať po roku 1979. Táto skutočnosť úzko súvisí s prechodom rúbania takmer vo všetkých organizáciách do oblastí so zhoršenými banskogeologickými podmienkami. Ide najmä o dobývanie uhlia s vyššou náchylnosťou na samovznietenie a dobývanie v oblastiach s väčšou možnosťou zaplynovania metanom alebo oxidom uhličitým.

ROZBOR ZÁSAHOV PODĽA ICH ZÁVAŽNOSTI

Závažnosť a obtiažnosť zásahov sa dá čiastočne posudzovať podľa:

POČET ZÁSAHOV V ROKOCH 1960—1984 PODĽA DRUHOV HAVÁRIE

	Endogenné ohne		Exogenné ohne		Zaplyn. prostredie		Závaly a prievaly		Výbuchy		Iné	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
Baňa Handlová	176	57	8	9	67	30	7	26	1	—	28	27
Baňa Nováky	46	15	19	21	32	15	3	11	—	—	4	4
Baňa Cigeľ	63	20	11	14	21	9	5	19	—	—	3	3
Baňa Dolina	10	3	5	6	23	10	2	7	—	—	4	4
JD Hodonín	15	4,4	19	21	47	21	6	22	—	—	25	24
ŽB Spišská N. Ves	2	0,6	21	24	19	8	2	7	—	—	29	28
RB B. Bystrica	—	—	4	5	15	6,6	1	4	—	—	6	5
SMZ Košice	—	—	—	—	1	0,4	1	4	—	—	6	5

- celkového počtu odpracovaných hodín
- priemerného počtu odpracovaných hodín na jeden zásah
- priemernej dĺžky doby trvania jedného zásahu.

Celkový počet odpracovaných hodín za sledované obdobie v percentách v jednotlivých koncernových podnikoch je nasledovný:

Baňa Handlová	47 %
Baňa Nováky	22 %
Baňa Cigeľ	17 %
Baňa Dolina	3 %
JD Hodonín	9 %
ULB SPOLU	98 %
Železorudné bane	1,5 %
Rudné bane	0,4 %
Slov. magnezitové záv.	0,1 %
RB a MZ SPOLU	2,0 %

Na uhoľné bane pripadá až 98 % z celkového počtu hodín, najviac v Bani Handlová 47 % a na neuholné bane len 2 %.

Druhým ukazovateľom závažnosti a obtiažnosti zásahov je priemerný počet odpracovaných hodín pripadajúci na jeden zásah. Stav v jednotlivých koncernových podnikoch je nasledovný:

Baňa Handlová	700 hod.
Baňa Nováky	547 hod.
Baňa Cigeľ	825 hod.
Baňa Dolina	337 hod.
JD Hodonín	428 hod.
ULB SPOLU	609 hod.
Železorudné bane	98 hod.
Rudné bane	50 hod.
Slov. magnezitové záv.	63 hod.
RB a MZ SPOLU	84 hod.

TRVANIE ZÁSAHOV

Tabuľka č. 1

	Dĺžka doby trvania zásahov v hodinách					
	0—10	10—20	20—50	50—100	100—200	nad 200
ULB—GR počet	342	105	183	98	47	18
RBMZ—GR počet	93	11	2	—	—	1
Spolu počet	435	116	185	98	47	19
Spolu %	48,4	13,2	20,5	11,0	5,0	2,1

Tabuľka č. 2

Zásahov s dobou trvania nad 200 hod. je najmenej, ale boli to najzávažnejšie havárie v našom obvode. Z 19 evidovaných havárií v tejto skupine je:

- 8 likvidácií zápar v starinách stenových porubov;
- 4 likvidácie zápar v ťažko prístupných miestach v chodbe;
- 4 exogénne požiare od rezania výstuže autogénom vo veľmi deformovaných chodbách;
- 3 prievaly vŕd a bahnín;
- 1 dlhodobé čerpanie vody v zaplynovanom prostredí.

ROZBOR ZÁSAHOV PODĽA DRUHU

Podľa druhu havárie sú záhahy členené do šiestich skupín. Podiel jednotlivých druhov havárií v percentách od roku 1960 pre generálne riaditeľstva ULB a RBaMZ je v tab. č. 3.

Endogénne ohne a zápary sú najčastejším zdrojom havárií a z celkového počtu zásahov je ich až 45 %. V týchto údajoch sú zahrnuté len zápary a endogénne ohne, ktoré likvidovala banská záchranná služba. Mnohé zápary, najmä v počiatkovom štádiu, likvidujú pracovníci asanačných skupín, o ktorých sa vedie iná evidencia. V roku 1984 napr. zo 131 takto likvidovaných zápar v ULB likvidovala banská záchranná služba len 30.

Najväčší počet endogenných ohňov a zápar (tab. č. 2) bol v koncernovom podniku Baňa Handlová, až 57 %, Baňa Nováky 15 % a Baňa Cigeľ 20 %. Až 80 % z uvedeného počtu zápar vzniká v nadvýlomoch chodieb, asi 13 % na kontakte chodieb so starinami a zbytok v pilieroch medzi chodbami a v závaloch stenových porubov.

Exogénne ohne tvoria 11 % z celkového počtu havárií v obvode HBZS. Požiarov tohto druhu bolo v baniach viac, ale u-

vedené sú len tie, ktoré likvidovala záchranná služba. Z tabuľky č. 2 vyplýva, že najviac exogenných požiarov bolo v ŽB Spišská Nová Ves — 24 %. V tomto počte sú zahrnuté i niektoré požiare v povrchových objektoch súvisiacich s podzemím.

Najčastejšími zdrojmi exogenných požiarov sú:

- elektrické zariadenia 30 %
- dopravné zariadenia 25 %
- používanie otvoreného ohňa v bani 35 %
- iné zdroje 10 %

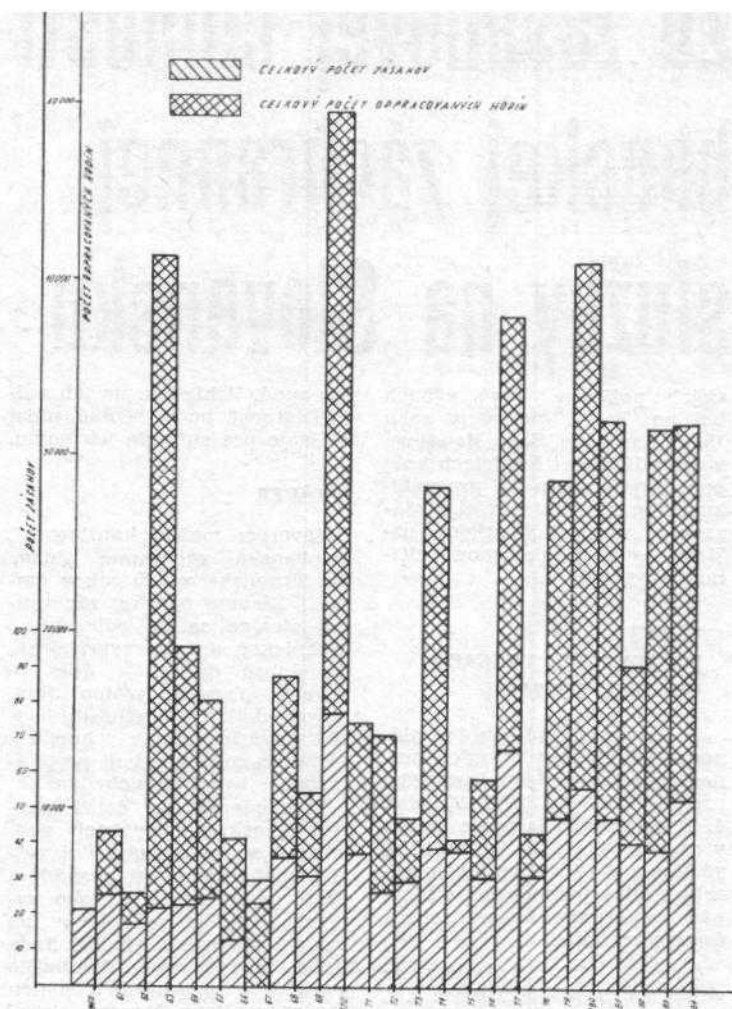
Exogénne požiare patria do skupiny najnebezpečnejších havárií. Oheň od vonkajšieho zdroja sa pomerne rýchlo šíri a pokiaľ je to v čerstvých vetroch, rýchlo sa splodínami horenia zamoria všetky pracoviská.

Zvlášť nebezpečné exogénne požiare za posledných 25 rokov boli 3, ktoré si vyžiadali spolu 13 ľudských životov. Jeden požiar bol v roku 1963 v k. p. Baňa Handlová v severnom úseku od kompresora, druhý v roku 1965 v JD Hodonín v závode 1. máj Dubňany od trenia pásu. V roku 1971 bol väčší exogénny požiar i v závode ŽB Rožňava pravdepodobne od zvrátenia autogénom. Likvidácia bola náročná, pretože došlo k zvratu vetrov, čo sťažilo prístup k miestu požiaru. Tento zvrat spôsobil smrteľné zranenie 2 pracovníkov.

Pri mnohých ďalších požiaroch došlo len k väčším či menším materiálnym stratám, ako mechanizovanej výstuže, rôznych elektrických, dopravných zariadení apod.

Pre záchranárov sú skoro vždy nebezpečné požiare, ktoré vzniknú pri používaní autogénu v bani, pretože často fľaše s plynom ostanú v priestore požiariska, z ktorých potom hrozí nebezpečenstvo výbuchu.

V skupine zásahov — **práce v zaplynovanom prostredí** — je pomerne veľa zásahov, až 27 % z celkového počtu. Väčšinou sa jedná o zmähacie práce po haváriách, ako otvárká požiariska, o prieskumy v ne-

GRAF č. 1
Počet zásahov a odpracovaných hodín v obvode HBZS Prievidza v rokoch 1960–1984.

vetraných banských dielach, práce pri zastavenom vetraní alebo pri poruchách vetrania apod.

Početne menšia skupina havárií, len 3 % z celkového počtu, sú **závaly a prievaly vŕd a bahnín**. V počte sú zahrnuté len tie havárie, pri ktorých zasahovala banská záchranná služba, ak sa vyžadovalo použitie dýchacích prístrojov pre nevyhovujúce zloženie ovzdušia alebo pre inú technickú výpomoc. Tieto havárie sú vždy najnebezpečnejšie a od roku 1960 si vyžiadali 55 ľudských životov.

Najväčšie havárie tohto druhu boli v roku 1963 v k. p. Baňa Cigeľ, prieval na stene 1101 A, v roku 1963 v k. p. Baňa Nováky, prieval vŕd a bahnín na stene 3204 C a v roku 1970 v JD Hodonín, závod Dukla v Šardíciach, prieval povrchových vŕd. Naposledy uvedená havária bola najväčšia v ULB vôbec, čo do počtu postihnutých, dĺžky doby trvania, počtu odpracovaných hodín a počtu zúčastnených na likvidácii.

Výbuchy plynov a uhoľného

prachu sú najmenšou skupinou zásahov.

Samotné výbuchy metánu od roku 1960 sa vyskytli len dva. Oba výbuchy boli na stenových poruboch v k. p. Baňa Handlová, prvý v roku 1962 v severnom úseku, druhý v roku 1964 na Východnej šachte. Pri výbuchoch bol jeden pracovník smrteľne zranený a 27 popálených. Samotné zásahy spočívali len v ošetrovaní postihnutých pracovníkov, pretože k následnému požiaru nedošlo.

Výbuch uhoľného prachu sa v našej VHJ nevyskytol.

Do tejto skupiny havárií je zaradený i výbuch acetylenovej fľaše v roku 1971 v k. p. Baňa Handlová. Likvidácia spočívala tiež len v ošetrovaní 9 popálených pracovníkov a trvala šiest hodín.

V ULB od roku 1960 došlo ďalej k dvom výbuchom požiar- ných splodín pri likvidácii ban-

DRUHY ZÁSAHOV

Tabuľka č. 3

	ULB	RBaMZ	Spolu
Endogénne ohne a zápary	45,2	0,2	45,4
Exogénne ohne	8,8	2,7	11,5
Práce v zaplynovanom prostredí	22,8	3,9	26,7
Závaly a prievaly vŕd	2,9	0,4	3,3
Výbuchy plynov	0,3	—	0,3
Iné havárie	8,3	4,5	12,8

Zo zásahovej činnosti banskej záchrannej služby na Slovensku

ských požiarov. Prvý výbuch bol na Bani Nováky v roku 1980, druhý na Bani Handlová v roku 1981. Pri haváriach bolo popálených spolu 25 pracovníkov. Obe havárie sú však uvádzané v skupine banských požiarov, pretože prvotnou príčinou bol požiar.

ZÁSAHY PO TRHACÍCH PRÁČACH VEĽKÉHO ROZSAHU

Je to samostatná skupina plánovaných zásahov, ktorých nutnosť vyplýva z Bezpečnostného predpisu č. 10/71 § 07 130 odst. 4. Tieto zásahy sa robia jedine v organizáciách ŽB Spišská Nová Ves a SMZ Košice. Sú to zásahy vcelku jednoduché, s hlavným zameraním na kontrolu a úpravu vetrania.

Četnosť týchto zásahov je veľká a uvedená je v grafe č. 2. Od roku 1964 je evidovaných spolu 4 486 zásahov s celkovým počtom odpracovaných hodín 156 030. V porovnaní s havárijnými zásahmi je ich takmer 5-krát viac, ale pri nich na druhej strane bolo asi 3-krát menej odpracovaných hodín.

Najväčší počet zásahov bol v závode SMZ Jeľšava, až 66 % a v ŽB Rudňany 25 %. Ako vidieť i z grafu č. 2, počet zásahov sa každým rokom zvyšuje. Súvisí to so zavádzaním kapacitnejších dobývacích metód a snád i so zavádzaním novej mechanizácie do bane. Na jeden zásah pripadá v priemere 34 odpracovaných hodín.

Priemerná doba trvania zásahov, najmä po prevádzkových odstreloch, je asi päť hodín.

Pri hodnotení niekoľkoročnej zásahovej činnosti pri trhacích prácach veľkého rozsahu sa ukazuje, že tento počet by sa dal značne znížiť zavedením vhodných technických prostriedkov pre úpravu vetrania, napr. diaľkovým ovládaním vetracích dverí s vhodnou meracou technikou zloženia ovzdu-

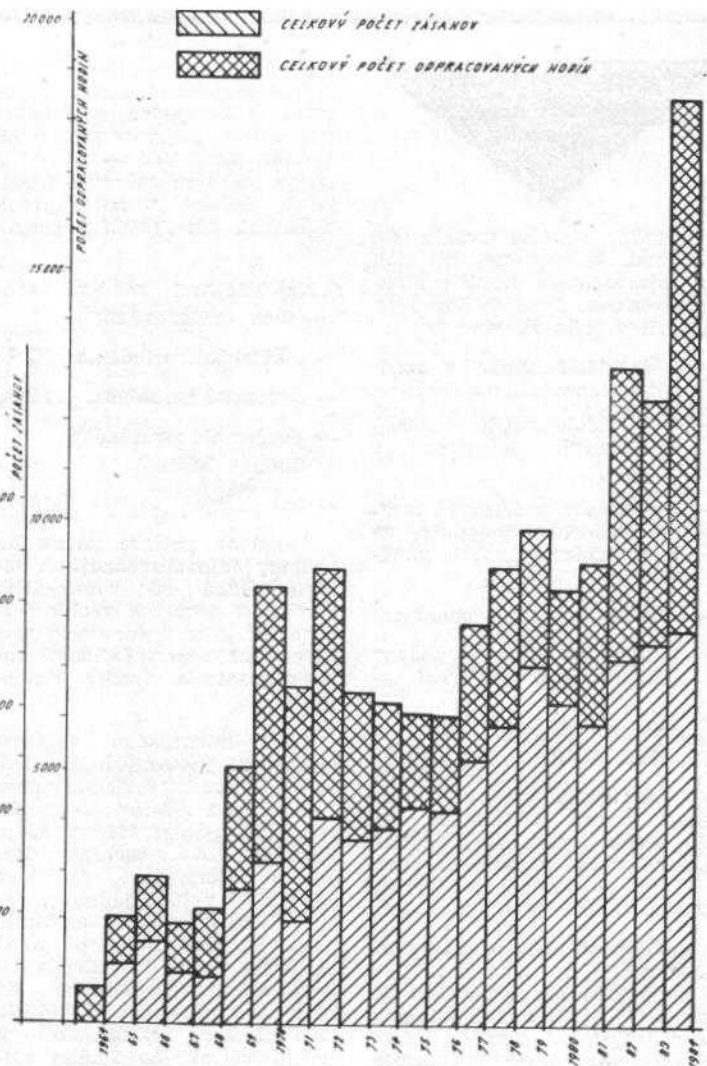
šia apod. Vzhľadom na ich veľkú četnosť bude účelné najsť riešenie pre zníženie ich počtu.

ZÁVER

Záverom možno konštatovať, že banská záchranná služba na Slovensku za 25 rokov činnosti Hlavnej banskej záchrannej stanice sa po odbornej a technickej stránke vypracovala na dobrú úroveň a dnes je schopná úspešne nielen likvidovať akúkoľvek vzniklú banskú haváriu, ale je schopná i účinne pomáhať v boji proti úrazom a banským nehodám.

Prechodom ťažby do zložitejších bansko-geologických podmienok se dá očakávať aj vyšší stupeň rizikovosti a snád aj väčší počet nehôd. Z toho vyplynú i vyššie požiadavky na banskú záchrannú službu. Bude treba hľadať nové, účinnejšie metódy a prostriedky nielen pre preventívnu činnosť, ale aj pre likvidáciu vzniklých havárií.

Ing. E. ONDREJMIŠKA
HBZS Prievidza

GRAF č. 2

Počet zásahov a odpracovaných hodín po trhacích prácach veľkého rozsahu v rokoch 1964—1984.

Vše pro bezpečnost práce

V rámci svého pracovního programu navštívili členové KPP rubání ostravské části OKR Hlavní báňskou záchrannou stanicí v Ostravě-Radvanicích. Ředitel HBZS ing. Lubomír Hájek po přivítání informoval hosty o dosavadním vývoji, výstavbě a současném stavu této pro nás revír tak důležité koncernové účelové organizace.

Hovořil o úkolech a práci stálých členů záchranného sboru.

Vyzval všechny členy KPP, zejména hlavní předáky rubáňových kolektivů, aby v maximální míře dbali na dodržování bezpečnostních předpisů a technologických postupů, které jsou zpracovány na základě dosavadních zkušeností a poznatků a které jsou zárukou bezpečnosti hornického provozu.

Členové klubu měli možnost seznámit se s některými mimořádnými událostmi v OKR, jež si vyžádaly zásahy báňských záchranářů. Přitom v mnoha případech by stačilo, aby hlavní či směnoví předáci nebo směnoví technici řádně plnili své povinnosti ve smyslu bezpečnostních předpisů a k mimořádným událostem vůbec nemuselo dojít.

Po úvodní informaci si členové KPP postupně prohlédli zařízení a vybavení stanice. Seznámili se s vývojem a současným stavem dýchací techniky používané v OKR i jinde ve světě.

Záchranáři své hosty rovněž zasvětili do způsobu práce skupiny specialistů potápěčů, kteří se svými pracovními výsledky proslavili nejen v celé republice, ale i v zahraničí.

S velkým zájmem sledovali výklad o činnosti nejmladší specializace v záchranářství, o práci záchranářů - lezců. Tito odvážní muži využívají nejmodernější horolezeckou techniku nejen v důlním provozu, ale i při akcích na výškových budovách, případně na továrních komínech.

Členové Klubu předních pracovníků si se zájmem rovněž prohlédli dýmnicí a vybavení pohotovostních vozidel, s nimiž vyjíždějí záchranářské jednotky a které slouží i pro přepravu moderní zásahové techniky.

Prospěšná akce skončila diskusí a vzájemnou výměnou názorů na současný stav bezpečnosti důlního provozu, která nám všem leží na srdci.

Z čas. Ostravsko-karvinský horník, ČE